



การพัฒนกรอบมาตรฐานที่พักสีเขียวเขาค้อ Developing Khaokho Green Accommodation Framework

เพชรศรี นนท์ศิริ¹ และ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์²
Petchsri Nonsiri¹ and Chalongsri Phimonsomphong²

Article History

Receive: March 14, 2021
Revised: December 23, 2021
Accepted: December 24, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่พักและเสนอกรอบมาตรฐานที่พักสีเขียวของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรในการวิจัยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ แบ่งออกเป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบผสมผสานระหว่างการเลือกตัวอย่างแบบมีเกณฑ์และการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก ได้ตัวอย่างที่เป็นสถานประกอบการธุรกิจที่พักในอำเภอเขาค้อ จำนวน 23 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมด้วยแบบสำรวจรายการ และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบต่อหน้าและการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กับตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก 23 คน ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน โดยมีแบบสอบถามกึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณความถี่และร้อยละรายการที่สังเกตได้จากแบบสำรวจรายการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักมีรูปแบบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในกรอบมาตรฐานที่พักสีเขียว การดำเนินงานพบปัญหาและอุปสรรค เช่น ศักยภาพบุคลากรด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ต้นทุนจากการจัดการสิ่งแวดล้อม และการจัดการขยะของหน่วยงานภาครัฐ 2) กรอบมาตรฐานที่พักสีเขียวเขาค้อที่นำเสนอประกอบด้วย 5 หลักเกณฑ์ 25 ลักษณะการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดการและการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (5 ลักษณะการดำเนินงาน) การจัดการของเสียและขยะมูลฝอย (5 ลักษณะการดำเนินงาน) การจัดการพลังงาน (6 ลักษณะการดำเนินงาน) การจัดการทรัพยากรน้ำ (4 ลักษณะการดำเนินงาน) และการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นหรือชุมชน (5 ลักษณะการดำเนินงาน) ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักสามารถนำกรอบมาตรฐานที่พักสีเขียวที่นำเสนอไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่พักที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และภาครัฐสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมธุรกิจสีเขียวและที่พักสีเขียวได้

คำสำคัญ : กรอบมาตรฐานที่พักสีเขียว ; การท่องเที่ยวสีเขียว ; หลักเกณฑ์ที่พักสีเขียว ; ลักษณะการดำเนินงานที่พักสีเขียว ; โรงแรมสีเขียว

¹ อาจารย์ ภาควิชาการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนครพนม, Lecturer of Department of Tourism, Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University

² รองศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนครพนม, Associate Professor, Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University



ABSTRACT

This qualitative research aimed to study the environmental operation of the hotel business in Khaokho district, Phetchabun Province as following the green-accommodation's standard. The research informants are stakeholders including hotels' entrepreneurs, representatives of relevant organizations and experts. There were both purposive and random samplings with exploring some case studies deriving from 23 accommodation business, 12 experts and representative of the relevant filed from public and private sectors. In order to achieve the objectives, a qualitative research approach was adopted. The research techniques included face-to-face and by telephone interviews with the statistical analysis of frequency, percentage, and the check-list observing forms. The findings suggested that 1) a majority of accommodation business entrepreneurs in Khaokho operated their business based on an environmental-friendly management as following the green accommodation standard. Some problems and obstacles were raised, such as environmental management's personnel potentiality, costs of environmental management and waste management of the public sector. 2) framework of Khaokho's green accommodation standards was proposed with 5 criterion: managing and reducing environmental impact comprising of 5 attributes, waste and solid waste management with 5 attributes, energy management with 6 attributes, water management with 4 attributes and involvement with local authorities and communities with 5 attributes. This proposed the framework that can be use as a guideline for managing green accommodations, Local governments can also apply the research applications of such framework for promoting green businesses and accommodations.

Keywords : Green Accommodation Framework ; Green Tourism ; Green Accommodation Criterion ; Green Accommodation Attributes; Green Hotel

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยกระจายไปทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น แตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ อาทิ ภาคใต้และภาคตะวันออกเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล (Coastal Tourism) ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทย ส่วนภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่มีภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี มีวัฒนธรรมล้านนา และวัฒนธรรมชนเผ่าที่คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คุณลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่ชื่นชอบเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีอากาศหนาวเย็น โดยเฉพาะในภาวะการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่ทำให้นักท่องเที่ยวไทย ไม่สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวในต่างประเทศได้ การท่องเที่ยวภายในประเทศและแหล่งท่องเที่ยวฤดูหนาวมีแนวโน้มได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยมากขึ้น อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีสภาพภูมิประเทศและชื่อเสียงในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวฤดูหนาว สภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาที่มีความสูงประมาณ 800-1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีอุณหภูมิต่ำสุดโดยเฉลี่ย 3 องศาเซลเซียส ทำให้เกิดทะเลหมอกในช่วงปลายฝนต้นหนาว นอกจากนี้ ยังมีวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่นคือชาวม้งที่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่เขาค้อ และยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เช่น การแต่งกาย วัฒนธรรม และวิถีการกิน-อยู่ที่มีให้เห็นถึงปัจจุบัน นอกจากธรรมชาติและวัฒนธรรมแล้ว เขาค้อยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสิ่งรองรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ที่พักประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรีสอร์ท โรงแรม ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ที่ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติและกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของอำเภอเขาค้อ ด้วยเหตุนี้ ทำให้อำเภอเขาค้อเป็นอีกหนึ่งจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวจากทั่วประเทศ

จุดขายทางการท่องเที่ยวของอำเภอเขาค้อ มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวและธุรกิจการท่องเที่ยว ได้แก่ วัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว ไร่บีเอ็น ฟังก์กัณฑ์ม สวนสตรอเบอร์รี่ ร้านกาแฟ และธุรกิจที่พักซึ่งตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่มีทิวเขาสลับซับซ้อนอากาศเย็นสบาย ปัจจัยดังกล่าวดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือนเขาค้อเพิ่มขึ้นทุกปี (ระหว่างปี 2558-2561) ทำให้เกิดการขยายตัวแนวราบของธุรกิจที่พักในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่แบบกางเต็นท์จนถึงที่พักแบบหรูหรากจากการสำรวจ ในปี 2560

พบว่า มีธุรกิจบริการทางท่องเที่ยวอยู่ประมาณ 900 แห่ง ซึ่งธุรกิจที่พิกมีสัดส่วนมากที่สุดถึงร้อยละ 47 (Nonsiri and Norongrit, 2018) อำเภอกาฬสินธุ์ถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดเพชรบูรณ์ ครองสัดส่วนผู้มาเยือนกว่าร้อยละ 90 ของจังหวัด ในปี 2561 มีจำนวนผู้มาเยือนจังหวัดเพชรบูรณ์ประมาณ 4.6 ล้านคน เพิ่มขึ้นจาก 3.7 ล้านคน หรือร้อยละ 24.65 จากปี 2557 ในขณะที่เดียวกันก็มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มจาก 5,432 ล้านบาทในปี 2557 เป็น 7,533 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 38.65 (Ministry of Tourism and Sport, 2019) การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อพื้นที่ กล่าวคือทำให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการและคนในชุมชน ทั้งผ่านธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการอื่นๆ รวมถึงการขายสินค้าทางการเกษตรให้กับนักท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบด้านลบ พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการจราจรติดขัด ปริมาณขยะที่เพิ่มสูงขึ้น และการขาดแคลนน้ำในฤดูกาลท่องเที่ยว ซึ่งปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้เขาค้อสูญเสียสภาพลักษณะที่ดีของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่งดงามด้วยธรรมชาติและอากาศบริสุทธิ์

ดังนั้น เพื่อคงความงามทางธรรมชาติ วิถีชีวิตเกษตรกรรมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ แนวคิด “การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism)” จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเขาค้อ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากฐานทรัพยากรและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น ที่ดำรงชีพด้วยเกษตรกรรม และเพื่อรองรับการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวสีเขียวที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งภาคธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นที่พัก โรงแรม ร้านอาหารและสถานที่ท่องเที่ยว มีความจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับความสนใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ (Niche Market) ที่ถึงแม้จะมีขนาดเล็ก แต่ก็มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Chen and Tung, 2014; Jones, 1987) ธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่เขาค้อ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของคนเขาค้อ โดยเฉพาะธุรกิจที่พักที่มีสัดส่วนสูงที่สุดในกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว หากผู้ประกอบการธุรกิจที่พักได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมด้วยแนวคิด “ที่พักสีเขียว (Green Accommodation)” ที่มีหลักการในการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคม สร้างงานและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ก็จะสามารถสร้างคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่

การพัฒนามาตรฐานที่พักสีเขียว (Green Accommodation Standard) จึงเป็นแนวคิดที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในอำเภอกาฬสินธุ์ต่างให้ความสนใจที่จะนำมาปรับใช้กับพื้นที่ โดยการสร้างมาตรฐานที่พักสีเขียวนี้ ต้องมีแนวปฏิบัติ หลักเกณฑ์หรือตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ และได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนและผู้ประกอบการ และอยู่ภายใต้หลักกฎหมายของภาครัฐ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดของการพัฒนาหลักเกณฑ์และตัวบ่งชี้ (Criteria and Indicators: C&I) ของ Choi and Sirakaya, 2006; Ashok, Tewari Behera and Majumdar 2017 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารอบมาตรฐานที่พักสีเขียว และเนื่องจากการเป็นภาคการศึกษาขั้นต้นเพื่อพัฒนาร่างกรอบมาตรฐานฯ การวิจัยนี้จึงมุ่งวิจัยเพื่อหาหลักเกณฑ์ (Criterion) และลักษณะการดำเนินงานสิ่งแวดล้อม (Attributes) ทั้งนี้เพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว และให้แนวปฏิบัติการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักในอำเภอกาฬสินธุ์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่พักในอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อเสนอกรอบมาตรฐานที่พักสีเขียวอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดธุรกิจสีเขียว (Green Business)

แนวคิดธุรกิจสีเขียว (Green Business) เกิดจากการตื่นตัวเรื่องการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1960 มีการปรับตัวของการประกอบธุรกิจให้เข้ากับแนวโน้ม "Greening" เรียกว่า “ธุรกิจสีเขียว” ในระยะเริ่มต้นแนวคิดนี้ ยังไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ประกอบการมากนัก เนื่องจากขาดความเข้าใจในการดำเนินงาน อีกทั้งผู้ประกอบการบางกลุ่มยังมองว่าเป็นภาระและเป็นเรื่องที่ยากในการปฏิบัติ (Cekanavicius, Bazyte and Dixmonaite, 2014) แต่ปัจจุบัน สังคมโลกมีแนวโน้มให้ความสนใจในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใส่ใจเกี่ยวกับชุมชนมากขึ้น ทำให้เกิดกระแสในการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ภาคธุรกิจหันมาให้ความสำคัญกับการจัดการเกี่ยวกับอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การประหยัดพลังงานและการลดขยะมากขึ้น Green Economic Report 2018-2019 (2019) กล่าวถึงธุรกิจสีเขียวว่า นอกจากการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมแล้ว ธุรกิจสีเขียวยังให้ความสำคัญในคุณภาพชีวิตของพนักงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญและแสดงให้เห็นถึงความเป็นมิตรและความร่วมมือที่ดีในองค์กร



สิ่งที่เป็นความท้าทายของการปรับใช้แนวคิดธุรกิจสีเขียวคือ ความร่วมมือของคนในพื้นที่ และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อแนวคิดธุรกิจสีเขียว ฉะนั้นการพัฒนากิจกรรมที่ก่อให้เกิดความร่วมมือและการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจและคนในชุมชน จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อให้การท่องเที่ยวเดินทางควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและชุมชนอย่างยั่งยืน (Chen and Tung, 2014)

แนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism)

การประกอบธุรกิจตามแนวคิดธุรกิจสีเขียวได้รับความสนใจและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและบริการ เช่น ธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว หรือบริษัทนำเที่ยวที่มีการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวสีเขียวเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในช่วงปี 1997 ณ สหราชอาณาจักร เนื่องจากรัฐบาลต้องการพัฒนาระบบการประเมินและให้การรับรอง “มาตรฐานสีเขียว” ของโรงแรม รีสอร์ท โมเต็ล โรงแรม ร้านอาหาร เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจดังกล่าว มีการดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเวลานั้นพบว่า มีนักท่องเที่ยวจำนวน 600 ล้านคน หรือร้อยละ 20 ได้ให้ความสนใจในการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Joppe and Dodds, 1998) ปัจจุบัน การท่องเที่ยวสีเขียว กลายเป็นอีกหนึ่งของรูปแบบการท่องเที่ยวและบริการที่ได้รับความนิยมและมีแนวโน้มเติบโตไปทั่วโลก (Green Tourism Canada, 2014; Nagy, 2017) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีลักษณะที่เป็นสีเขียวหรือห่วงใยสิ่งแวดล้อม เห็นได้จากความเต็มใจในการใช้จ่ายสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (Nezakati and Hossenipour, 2015)

การท่องเที่ยวสีเขียวไม่ได้ถูกตีความเพียงแค่การท่องเที่ยวในป่าเขาหรือในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการท่องเที่ยวในเขตเมืองหรือชุมชนด้วย (Gibson, Dodds, Joppe and Jamieson, 2003; Andari, Puspito Setiyorini, 2016) เนื่องจากหลักคิดของการท่องเที่ยวสีเขียวคือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคมและชุมชน ดังนั้นแนวคิดนี้จึงมีลักษณะสั้นไหลสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติหรือในเมือง สอดคล้องกับ Lee, Shwn and Honda, Hiroshi (2016) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวสีเขียวเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถนำมาปรับใช้กับการท่องเที่ยวทุกประเภทและทุกพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชุมชนและวัฒนธรรม หากแต่ต้องคำนึงถึงวิถีปฏิบัติในการป้องกันผลกระทบไว้ 3 ข้อคือ การใช้ทรัพยากรน้ำและพลังงานอย่างจำเป็น การป้องกันแก้ไขมลพิษทางน้ำ บกและอากาศ การป้องกันการทำลายและเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ แนวทางดังกล่าว สอดคล้องกับ Joppe and Dodds (1998) ที่กล่าวถึงการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวมุ่งสนับสนุนให้เกิดการรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของระบบนิเวศในระยะยาว และการท่องเที่ยวสีเขียวในปัจจุบันยังเปรียบเสมือนแม่เหล็กที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางที่ใส่ใจกับสิ่งแวดล้อมให้ออกเดินทางท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและชุมชนอีกด้วย

แนวคิดที่พักสีเขียว (Green Accommodation)

แนวคิดที่พักสีเขียว เป็นแนวคิดที่ต่อยอดจากแนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียว และแนวคิดธุรกิจสีเขียว Kis-Orloczki, M (2012) ศึกษาเรื่องตราสัญลักษณ์โรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในยุโรปพบว่า มีตราสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับที่พักที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ The Blue Flag International ซึ่งถือว่าเป็นตราสัญลักษณ์ที่เก่าแก่ที่สุด จัดตั้งขึ้นในปี 1987 โดยสมาพันธ์การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมแห่งยุโรป (The Federation for Environmental Education in Europe) สมาพันธ์นี้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงแรมที่ตั้งอยู่ใกล้ชายทะเล มีสมาชิกที่รับการรับรอง 3,650 แห่ง ในปี 1992 จากกระแสนิยมด้านสิ่งแวดล้อมและแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เติบโตขึ้นจากการประชุม Earth Summit ณ เมือง ริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ทำให้เกิดองค์กรที่ชื่อว่า The International Hotels Environment Initiative (IHEI) จัดตั้งขึ้น ณ กรุงลอนดอน ภายหลัง เปลี่ยนชื่อเป็น International Tourism Partnership (ITP) ในปี 2014 เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันของธุรกิจโรงแรม สมาคมโรงแรม ธุรกิจการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ องค์กรผู้ไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรม มีโรงแรมเครือข่ายเข้าร่วม 14 แปรณต์ กระจายไปมากกว่า 100 ประเทศทั่วโลกและมีโรงแรมสมาชิกประมาณ 22,000 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีตราสัญลักษณ์กุญแจสีเขียว (Green Key) ที่เป็นตราสัญลักษณ์ที่เป็นที่รู้จักในยุโรป จัดตั้งขึ้นในประเทศเดนมาร์กในปี 1994 มีสมาชิกอยู่ใน 28 ประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศในเอเชียเช่นประเทศญี่ปุ่น ตราสัญลักษณ์ที่ให้การรับรองดังกล่าว มีเพียงมุ่งให้เกิดการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ประหยัดพลังงานหรือลดขยะเพียงเท่านั้น แต่ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อการประหยัดต้นทุนการดำเนินงานของธุรกิจอีกด้วย

แนวคิดที่พักสีเขียวในประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการพัฒนา Asean Tourism Standard ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวของประเทศสมาชิกอาเซียน ให้มีคุณภาพและมาตรฐานใกล้เคียงกันและมีความเป็นสากลมากขึ้น โดยมาตรฐานโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Hotel) เป็นหนึ่งในพันธกิจที่สำคัญของการท่องเที่ยวอาเซียน

การได้รับ Asean Green Hotel Standard นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการให้บริการด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ยังทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชนอีกด้วย Asean Public Relation Center (2019) กล่าวว่า แนวคิดที่พักรีสสีเขียวแพร่กระจายอย่างต่อเนื่องจนทำให้เกิดการพัฒนาหลักเกณฑ์ในการรับรองมาตรฐานการดำเนินงานที่พักรีสเขียวในโครงการต่างๆ เช่น Green Leaf Thailand (โรงแรมใบไม้เขียว) หรือมาตรฐานของโรงแรมเพื่อโลกสวย ได้ให้ตราสัญลักษณ์และประกาศนียบัตร (The Green Leaf Certification) ให้แก่ที่พักหรือโรงแรมที่มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์ โดยมีการจำแนกอันดับตามหลักเกณฑ์ที่พัฒนาขึ้น การประเมินของโครงการโรงแรมใบไม้เขียว จะถูกพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และพลังงาน ในประเทศไทยมีผู้ประกอบการที่พักได้รับการรับรองไม่น้อยกว่า 75 แห่ง

โครงการโรงแรมใบไม้เขียวทำให้เกิดกระแสการสร้างที่พัก โรงแรม รีสอร์ทเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ โรงแรมสีเขียว รีสอร์ทสีเขียว (Green Resort) หรือ Eco-Resort ที่ส่วนใหญ่มียุทธศาสตร์ มาตรฐานหรือแนวปฏิบัติที่มุ่งเน้นเรื่องของการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ น้ำ พลังงาน และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Lee and Cheng, 2018) ธุรกิจที่พักจำนวนมากได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการวางกลยุทธ์เพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจ (Laroche, Bergeron and Barbaro-Forleo 2001) ทั้งนี้ ตราสัญลักษณ์ที่พักรีสเขียวนอกจากจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับธุรกิจด้วยการนำเสนอการบริการที่แตกต่างแล้ว ยังสามารถดึงดูดความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

การท่องเที่ยวสีเขียวเขาค้อ

แนวคิด “การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism)” เริ่มเป็นที่รู้จักในพื้นที่เขาค้อ ในช่วงปี 2559-2560 โดยมหาวิทยาลัยนครพนม ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมพัฒนาโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเรียนรู้ของเครือข่ายความร่วมมือทางเกษตรกรรมเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสีเขียวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์” (Narongrit, Nonsiri, Harfield and Rukngarn, 2017) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากฐานทรัพยากรและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นที่ดำรงชีพด้วยเกษตรกรรม โดยโครงการวิจัยฯ ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าเกษตรด้วยทักษะใหม่ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร และยังสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวสีเขียวในโครงการ “คืนค้อให้เขา” นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังให้ข้อเสนอแนะว่าภาครัฐเป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนให้เกิดชุมชนสีเขียวและมีบทบาทเชิงนโยบายในการกำหนดมาตรฐานการดำเนินธุรกิจสีเขียว เช่น มาตรฐานที่พักรีสเขียว (Nonsiri and Narongrit, 2018)

หลักเกณฑ์การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่พัก (Criteria of Green Accommodation)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้จัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว (2560-2564) เพื่อสนับสนุนนโยบายการกำหนดตำแหน่งยุทธศาสตร์เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพสูงสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยเรื่องการสร้างและยกระดับกลไกสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว ด้วยการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานเพื่อรองรับธุรกิจสีเขียว ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรง และถือเป็นโอกาสของการนำกรอบมาตรฐานที่พักรีสเขียวเขาค้อที่กำลังพัฒนานี้ ไปใช้ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการรับรองคุณภาพที่พักเขาค้ออย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยผู้ประกอบการลดต้นทุนการดำเนินงานที่เกิดจากการประหยัดพลังงานอีกด้วย

การวิจัยนี้ จึงได้นำแนวคิดเรื่องหลักการ/เกณฑ์และตัวบ่งชี้ (Criteria and Indicators: C&I) ซึ่งเป็นแนวคิดที่นิยมใช้ในการประเมินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Choi and Sirakaya, 2006; Ashok, Tewari, Behera and Majumdar 2017) มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารอบมาตรฐานที่พักรีสเขียว C and I ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินหรือวัดการดำเนินงานด้านต่างๆ ซึ่งมีการพัฒนาเกณฑ์และตัวบ่งชี้ในรูปแบบลำดับชั้น หรือเรียกว่ากรอบลำดับชั้น (Hierarchical Framework) Van Bueren and Blom (1997) อธิบายว่าควรประกอบด้วย ชุดหลักการหรือหลักเกณฑ์ (Principle) เกณฑ์ (Criteria) และตัวบ่งชี้ (Indicator) ต่อมาได้มีการพัฒนาดำดับชั้นโดยเพิ่มตัวตรวจสอบ (Verifier) เรียกลำดับชั้นแบบนี้ว่า PCIV (Tsaur, and Lin, 2006) อย่างไรก็ตาม กรอบลำดับชั้นของชุดหลักเกณฑ์ดังกล่าวถูกนำไปประยุกต์ใช้และปรับเปลี่ยนตามลักษณะเนื้อหาของงานวิจัย เช่น งานของ M. Pineda-Vázquez, et al (2019) ได้พัฒนารอบลำดับชั้นในการประเมินความยั่งยืนของการกลยุทธ์การอนุรักษ์และการจัดการหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าในประเทศเม็กซิโก โดยแบ่งออกเป็น 5 ลำดับชั้น ได้แก่ มิติด้านต่างๆ (Dimensions) ตัวบ่งชี้ทั่วไป (General Criteria) ตัวบ่งชี้เฉพาะ (Specific Criteria) ตัวชี้วัด (Indicators) และมาตรวัด (Metrics) จะเห็นได้ว่าการกำหนดกรอบลำดับชั้นสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับลักษณะและพื้นที่ศึกษา โดยงานวิจัยนี้จะกำหนดกรอบลำดับชั้นเพียง 2 ชั้น คือหลักเกณฑ์ (Criteria) และลักษณะการ



ดำเนินงาน (Attributes) เนื่องจากการศึกษาและประเมินข้อมูลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นของผู้ประกอบการธุรกิจที่พักในอำเภอเขาค้อ

เพื่อให้ได้กรอบในการวิจัยการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่พักในอำเภอเขาค้อ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์หลักเกณฑ์ (Criterion) และตัวชี้วัด (Indicators) ในการให้ตราสัญลักษณ์ธุรกิจที่พักสีเขียวจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้แก่ Green Globe Standard, Green Leaf Sustainability Services (GLSS), 7 Green Thailand, ASEAN Green Hotel Standard, Green Leaf Thailand กรมส่งเสริมสุขภาพแวดล้อม (DEQP) และ International Tourism Partnership (ITP) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงวิธีการสังเคราะห์หลักเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานต่างๆ

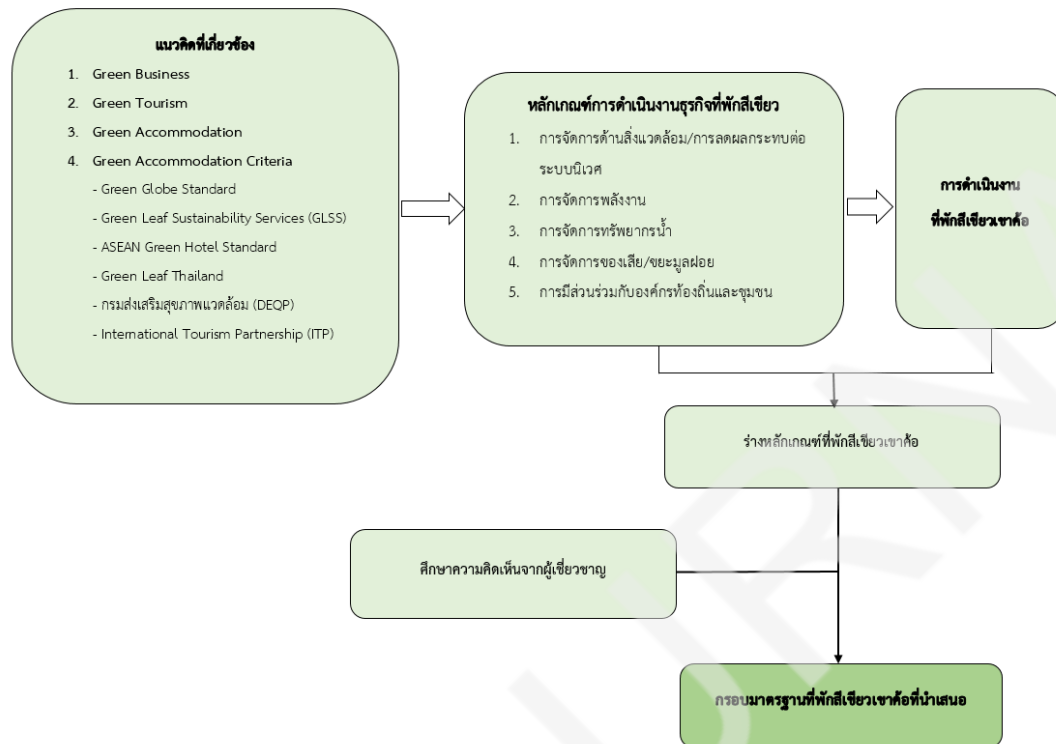
หลักเกณฑ์การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของที่พักสีเขียว (Criterion)	โครงการส่งเสริมการดำเนินงานที่พักรีสสีเขียว						
	Green Globe Standard	GLSS	7 Green Thailand	ASEAN Green Hotel Standard	Green Leaf Thailand	DEQP	ITP
การปล่อยก๊าซเรือนกระจก	✓	✓	✓				✓
นโยบายและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม/การลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การนำกลับมาใช้ใหม่ และการนำไปแปรรูป (Reduce , Recycle, Reuse)	✓	✓		✓	✓		✓
การจัดการพลังงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การจัดการทรัพยากรน้ำ	✓	✓	✓	✓	✓		✓
การจัดการสารพิษและสารเคมี			✓	✓	✓		
การจัดการของเสีย/ขยะมูลฝอย	✓	✓	✓	✓	✓		✓
การจัดการคุณภาพอากาศ	✓		✓	✓	✓		✓
การจัดการคุณภาพเสียง	✓			✓	✓		✓
พลังงานทดแทน			✓				
การจัดซื้อสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	✓		✓	✓	✓	✓	✓
สิ่งปลูกสร้าง อาคาร กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม			✓				✓
ตั้งอยู่ในที่ดินที่กฎหมายอนุญาต			✓				
การใช้สิ่งของในท้องถิ่น ในสถานประกอบการ			✓	✓		✓	✓
การมีส่วนร่วมกับองค์กรท้องถิ่นและชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

เห็นได้ว่ามีหลักเกณฑ์ 5 ด้าน ที่หน่วยงานทั้ง 7 แห่ง กำหนดให้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเหมือนกัน ได้แก่ 1) นโยบายและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม/การลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ 2) การจัดการพลังงาน 3) การจัดการทรัพยากรน้ำ 4) การจัดการของเสีย/ขยะมูลฝอย และ 5) การมีส่วนร่วมกับองค์กรท้องถิ่นและชุมชน หลักเกณฑ์ทั้ง 5 ด้านนี้ ผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นกรอบในการศึกษาการดำเนินงานที่พักรีสสีเขียวเขาค้อ และเป็นร่างกรอบมาตรฐานที่พักรีสสีเขียวเขาค้อ และได้มีการพัฒนาหลักการดำเนินงานขึ้นมาอีก 33 ข้อ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์วรรณกรรมจาก 4 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดธุรกิจสีเขียว แนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียว แนวคิดที่พักรีสสีเขียว และแนวคิดหลักเกณฑ์การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่พัก จากองค์กรทั้งในและต่างประเทศที่ส่งเสริมการดำเนินงานที่พักรีสที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ Green Globe Standard Green Leaf Sustainability Service (GLSS) 7 Green Thailand Asean Green Hotel Standard Green Leaf Thailand กรมส่งเสริมสุขภาพแวดล้อม (DEQP) และ International Tourism Partnership (ITP) ผลจากการสังเคราะห์วรรณกรรมทำให้ได้หลักเกณฑ์การดำเนินงานธุรกิจที่พักสีเขียว ที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการดำเนินงานของธุรกิจที่พักเขาค้อด้วยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้สรุปเป็นร่างหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่พักรีสสีเขียวและรูปแบบการดำเนินงานที่พักรีสสีเขียว จากนั้นนำร่าง

หลักเกณฑ์ดังกล่าวผ่านกระบวนการพิจารณาพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ และทำให้ได้กรอบมาตรฐานที่พักสีเขียวเขาค้อที่น่าเสนอที่เป็นผลของการวิจัย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participatory Observation) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยใช้แนวคิดของ Miles and Huberman (1994) ที่ให้หลักเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างไว้ว่า ควรเลือกตัวอย่างที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย และตัวอย่างที่เลือกควรให้ข้อมูลเชิงลึกที่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาและมีการวางแผนเลือกตัวอย่างอย่างเหมาะสม ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ ผสมผสาน (Mixed Purposeful Sampling) ที่มีกลยุทธ์การเลือกตัวอย่าง 2 กลยุทธ์ตามแนวคิดของ Nastasi and Schensul (2005) คือ การเลือกตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ (Criterion Sampling) โดยกำหนดเงื่อนไขให้ตัวอย่างเป็นธุรกิจที่ขึ้นทะเบียนที่พักกับอำเภอเขาค้อและมีระยะเวลาในการดำเนินงานในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 1 ปี และด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ เวลาและความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลจึงใช้การเลือกตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ร่วมด้วย นอกจากนี้ ยังใช้วิธีกำหนดขนาดตัวอย่างของ Nastasi and Schensul (2005) อ้างถึงใน Sutheewasinnon and Pasunon (2016) ที่ให้หลักการเกี่ยวกับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างว่าในกรณีใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing key informants) และ/หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างควรมีประมาณ 5-30 บุคคล ขึ้นอยู่กับความอึดตัวของข้อมูล และควรใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดตัวอย่างและขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 กำหนดให้เป็นธุรกิจที่พัก ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ เพื่อเป็นการปกปิดผู้ให้ข้อมูลตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยใช้รหัส HT01-HT30 (Hotel) เป็นธุรกิจที่พักที่มีระยะเวลาดำเนินการไม่ต่ำกว่า 1 ปี ได้รับการขึ้นทะเบียนหรือจดทะเบียนที่พักตามที่ทางอำเภอกำหนด และมีความสะดวกในการให้ผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์และสังเกตการณ์



ในสถานประกอบการขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดไว้ไม่ต่ำกว่า 20 แห่ง โดยผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลจากสถานประกอบการได้จริงจำนวน 23 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ ตัวแทนจากภาครัฐ ซึ่งกำหนดรหัสเป็น SKH01-SKH20 (Stakeholder) แทนกลุ่มตัวอย่างนี้ ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนอำเภอเขาค้อ (บุคคลที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดระเบียบหรือบริหารธุรกิจที่พัก) ตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดพิษณุโลก นายกหรือตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง นายกหรือตัวแทนสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเขาค้อ รวม 10 คนและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นอาจารย์หรือนักวิชาการที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือสิ่งแวดล้อมไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากแนวคิดของ Miles and Huberman (1994); Nastasi and Schensul (2005); Braun and Clarke, (2006) และ Bricker and Donohoe (2015) ที่ให้แนวทางเกี่ยวกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยด้านการท่องเที่ยว รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์ทำเป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละ 30-60 นาที เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Questionnaire) ที่มีความยืดหยุ่นของคำถาม และเครื่องมือสำหรับการสังเกตการณ์เป็นแบบสำรวจรายการ (Check-List Form) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่างและแนวคำถาม

เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	แนวคำถาม
แบบสอบถามกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Questionnaire)	เจ้าของธุรกิจที่พักในอำเภอเขาค้อ จำนวน 23 ราย	แนวทางการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานที่พักสีเขียว และ ความคิดเห็นต่อหลักเกณฑ์การดำเนินงานด้าน สิ่งแวดล้อม
แบบสอบถามกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Questionnaire)	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 ราย	ความคิดเห็นต่อหลักเกณฑ์และลักษณะการดำเนินงานในกรอบมาตรฐานที่พักสีเขียว การนำกรอบมาตรฐานไปปฏิบัติใช้ ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนา มาตรฐานที่พักสีเขียว ความคิดเห็นต่อหลักเกณฑ์ที่ควรระบุและไม่ควรระบุในกรอบมาตรฐานที่พักสีเขียว
แบบสำรวจรายการ (Check-List Form)	สถานประกอบการธุรกิจที่พักในอำเภอเขาค้อ จำนวน 23 แห่ง	หลักเกณฑ์และลักษณะการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่พัก ประกอบด้วย 5 หลักเกณฑ์ ได้แก่ การจัดการสิ่งแวดล้อม/การลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ การจัดการพลังงาน การจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการของเสีย/ขยะมูลฝอย และการมีส่วนร่วมกับองค์กรท้องถิ่นและชุมชน และ ลักษณะการดำเนินงาน 33 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแนวข้อคำถามที่ตอบวัตถุประสงค์ ภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และเนื้อหาในแบบสำรวจรายการ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน นำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแนวคำถาม/เนื้อหาในแบบสำรวจรายการกับวัตถุประสงค์ ผลการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า คำถาม/เนื้อหาในแบบสำรวจรายการมีความสอดคล้องที่ค่า 0.825 ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ คำถามบางข้อมีการปรับภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยโทรศัพท์หาตัวอย่างเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยฯ ทำการนัดหมายกับเวลา สถานที่ และเดินทางไปเก็บข้อมูล ณ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เวลา 30-60 นาทีต่อครั้ง ในการเก็บข้อมูลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยขอเข้าสังเกตการณ์ด้วยตนเองในสถานประกอบการที่พัก ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนถูกเก็บ



เพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ในสถานประกอบการ 7 แห่ง โดยใช้วิธีการส่งแบบสำรวจรายการให้ผู้ประกอบการทางไปรษณีย์ตรวจสอบและส่งกลับทางไปรษณีย์ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลาประมาณ 7 เดือน ระหว่างเดือนกันยายน 2562-มีนาคม 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการเนื้อหา (Content Analysis) โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จะถูกถอดเทปและจัดกลุ่มข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarization) ด้วยการอ่านทบทวนเพื่อหาประเด็นที่ถูกกล่าวถึงซ้ำๆ ตีความประโยค วลี แนวคิดต่างๆ จากเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ (Latent Content) และทำการแยกเป็นหมวดหมู่ในประเด็นที่สอดคล้องกัน จากนั้นทำการจัดบันทึกตอบคำถามหรือวัตถุประสงค์ของงานวิจัย หรือแยกเป็นกลุ่มตามโครงสร้างที่กำหนดไว้สรุปข้อมูลที่สำคัญในรูปแบบตาราง เพื่อความสะดวกในการอ่านและพรรณนาเนื้อหา สำหรับแบบสำรวจรายการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณความถี่และร้อยละจากรายการที่สังเกตได้ในแบบสำรวจรายการ และสรุปผลเป็นตาราง

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่พักอำเภอเขาค้อ

ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการจำนวน 23 แห่งพบว่า ร้อยละ 78.2 เป็นสถานประกอบการที่พักขนาดเล็กที่มีจำนวนห้องพักไม่เกิน 20 ห้อง มีจำนวนพนักงานไม่เกิน 10 คน และเปิดดำเนินการมาไม่น้อยกว่า 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 73.9 เท่ากัน ผลการวิจัยแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

การดำเนินงานที่พักสีเขียวเขาค้อ

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าของธุรกิจที่พักและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสำรวจรายการที่มีลักษณะการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมฯ จำนวน 33 รายการ สามารถสรุปผลโดยเรียงลำดับการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้มากที่สุด และน้อยที่สุด 5 ลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจพัก

ลำดับ ที่	การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด	ร้อยละ	ลำดับ ที่	การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด	ร้อยละ
1	มีการจ้างงานในท้องถิ่น และการปรับเปลี่ยนจาก หลอดไฟแบบเดิมเป็นหลอดประหยัดพลังงาน	100	1	มีการเก็บสถิติและรายงานข้อมูลเกี่ยวกับระบบการบำบัด น้ำเสีย	13
2	มีปริมาณถังขยะที่เพียงพอและพบเห็นได้ง่าย	95.6	2	มีการวางแผนการลดขยะอย่างเป็นรูปธรรม เช่น มีการจัด บันทึกปริมาณขยะหรือสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้น	21.7
3	มีการนำผลผลิตทางการเกษตรมาใช้เป็นวัตถุดิบใน การประกอบอาหารเพื่อบริโภคหรือจำหน่ายแก่แขก ที่มาพัก และ อุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าส่วนใหญ่เป็น แบบประหยัดพลังงาน	91.3	3	มีการใช้ keycard เพื่อควบคุมการเปิด/ปิดไฟในห้องพัก	30.4
4	มีการณรงค์ให้พนักงานและแขกมีส่วนร่วมใน การลดขยะและลดการใช้วัสดุฟุ่มเฟือย เช่น กล่องโฟม ถุงพลาสติก	86.9	4	ให้ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ธรรมชาติ เช่น การติดป้ายบอกชนิดพันธุ์ไม้ การติด ป้ายเตือนไม่ให้ทำลายป่าไม้หรือทรัพยากรธรรมชาติ	34.7
5	ร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการรักษา สิ่งแวดล้อมหรือนุรักษ์วัฒนธรรม และ จัดภาชนะใส่ขยะแยกตามประเภทของวัสดุ	82.9	5	มีการกำหนดช่วงเวลาของการเก็บขยะแต่ละประเภท มีแนวทางหรือนโยบายในการฝึกอบรมหรือส่ง พนักงานเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการพลังงาน หรือการประหยัดพลังงาน และ มีมาตรการในการประหยัดพลังงานอย่างเป็นรูปธรรม	43.4

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนถึงหลักเกณฑ์ที่ไม่ควรบรรจุในกรอบมาตรฐานที่พักสีเขียวพบว่า มีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะเรื่องจ้างงานบุคลากรที่เป็นคนท้องถิ่น และการฝึกอบรมบุคลากรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเขาค้อเผชิญกับปัญหาขาดแคลนบุคลากรในบางตำแหน่งงาน ทำให้มีความจำเป็นต้องจ้างงานบุคลากรต่างพื้นที่ หากจะมีการระบุเงื่อนไขของการจ้างบุคลากรในท้องถิ่นในกรอบมาตรฐานที่พักสีเขียว ควรระบุสัดส่วนกำกับไว้ด้วย ซึ่งสัดส่วนที่เหมาะสมคือประมาณร้อยละ 60 ประเด็นที่สองเกี่ยวกับความกังวลด้านต้นทุนของธุรกิจที่อาจสูงขึ้นจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ



การลงทุนเพื่อติดตั้งเครื่องมืออุปกรณ์ประหยัดพลังงาน นอกจากนี้ ยังมีประเด็นอื่นๆ เช่น การเก็บสถิติหรือข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหารถเก็บขยะ และสถานที่กำจัดขยะที่ไม่เพียงพอ ส่วนประเด็นที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่เห็นว่าควรบรรจุในกรอบมาตรฐานที่พึงสืบทอดคือ 2 ประเด็นคือ การร่วมกันปรับภูมิทัศน์ เช่น การปลูกต้นไม้ ดอกไม้เพื่อทัศนียภาพที่สวยงามน่าดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และการจัดการขยะ ซึ่งถึงแม้จะยังมีปัญหาเรื่องรถเก็บขยะและสถานที่กำจัดขยะ แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็เห็นว่าจัดการขยะเป็นเรื่องสำคัญต่อสุขอนามัย สิ่งแวดล้อมและภาพลักษณ์การท่องเที่ยว การจัดการขยะจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ทุกคนต้องยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน

ปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานที่พึงสืบทอด

ปัญหา

ผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมี 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ประเด็นที่หนึ่ง การเก็บสถิติอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลการบำบัดน้ำเสีย บันทึกรับปริมาณขยะ และการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่พนักงาน ซึ่งพบว่าเป็นเรื่องที่ยุ่ประกอบการปฏิบัติได้น้อย ทั้งนี้ เนื่องจากยังไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับ โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะและกำจัดของเสียที่ยังเป็นปัญหาอยู่ มากกว่าการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือพลังงานในระยะยาว ประเด็นที่สอง เป็นเรื่องการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มาจากธรรมชาติหรือผลิตภัณฑ์ออร์แกนิก เช่น สบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน ซึ่งพบว่ามีสถานประกอบการเพียง 11 แห่งที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะไปซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านขายส่งสินค้าในตัวเมือง เนื่องจากเมื่อซื้อปริมาณมาก จะได้ราคาถูก ช่วยประหยัดต้นทุนให้กับกิจการมากขึ้น ประเด็นที่สาม เป็นเรื่องการจัดตั้งเครื่องมืออุปกรณ์ประหยัดพลังงาน เช่น เรื่องการใช้ Keycard ในที่พักเขาค้อ ดังที่ผู้ประกอบการท่านหนึ่งกล่าวว่า “การใช้ Keycard เพื่อการควบคุมการเปิด/ปิดไฟในห้องพักนั้น ยังไม่เหมาะสมกับพื้นที่เขาค้อ เนื่องจากโครงสร้างและภายในอาคารที่ถูกออกแบบมานานหลายปี ไม่ได้ออกแบบสำหรับใช้ Keycard หากต้องเดินระบบไฟใหม่ทั้งอาคาร จะต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก (HT23)

จากข้างต้นสรุปได้ว่า ปัญหาหรือจุดอ่อนภายในของธุรกิจที่เขาค้อ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชุดความคิด (Mindset) ในการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมในระยะยาวของผู้ประกอบการและความร่วมมือและความสามารถในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของพนักงาน และปัญหาเรื่องต้นทุนการดำเนินงานที่อาจสูงขึ้นหากต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน

อุปสรรค

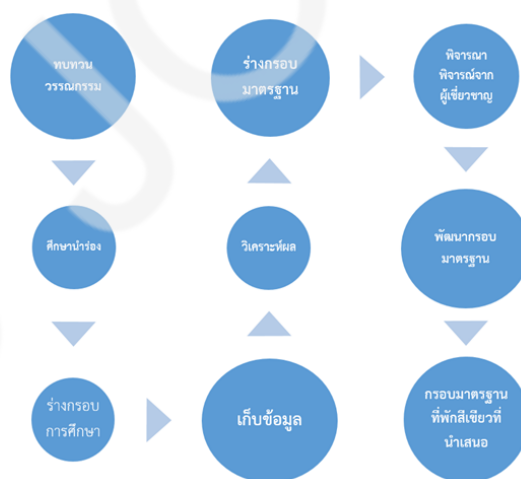
อำเภอเขาค้อประสบกับปัญหาการจัดการขยะ เนื่องจากมีรถเก็บขยะและโรงกำจัดขยะไม่เพียงพอ จากการสัมภาษณ์พบว่า “เนื่องจากพื้นที่เขาค้อเป็นพื้นที่ป่าสงวน การขอใช้พื้นที่เพื่อตั้งโรงงานกำจัดขยะจำเป็นต้องผ่านหลายกระบวนการหลายขั้นตอน พื้นที่บางแห่งที่ทางอำเภอเคยขอไป ไม่ได้รับการอนุมัติ ทำให้ปัจจุบันอำเภอเขาค้อยังมีสถานที่กำจัดขยะไม่เพียงพอ และไม่สมดุลกับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น” (SKH01) ซึ่งสอดคล้องกับผู้ประกอบการที่กล่าวถึงปัญหาการจัดการขยะว่า “เขาค้อยังมีรถเก็บขยะ และโรงกำจัดขยะ โดยเฉพาะในช่วง High Season หรือช่วงวันหยุดยาวที่นักท่องเที่ยวจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาขยะที่เกลื่อนกลาดในพื้นที่เขาค้อ” (HT11) อุปสรรคของการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของอำเภอเขาค้อเกิดปัญหาการจัดการขยะ และจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยว หรือการขาดจิตสำนึกที่ดีของนักท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความเห็นว่า “ควรมีการรณรงค์เรื่องการจัดการขยะและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากในแต่ละปี มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาปีละนับล้านคน อีกทั้งเขาค้อยังเป็นสถานที่จัดงาน เทศกาลที่มีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมจำนวนมาก เช่น เขาค้อมารathon เทศกาลดนตรีเขาค้อ Overcoat ซึ่งเมื่อเทศกาลดังกล่าวเสร็จสิ้นลง จะพบว่าขยะที่ไม่สามารถกำจัดได้ทัน เกิดเป็นภาพขยะเกลื่อนกลาด ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของอำเภอเขาค้อ” (SKH08)

จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการธุรกิจที่พึกในอำเภอเขาค้อส่วนใหญ่ มีการดำเนินงานที่ความสอดคล้องกับร่างหลักเกณฑ์การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมทั้ง 5 ด้าน กล่าวคือ ด้านการจัดการและการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการของเสียและขยะมูลฝอย ด้านการจัดการพลังงาน ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ และด้านการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานหรือชุมชน ซึ่งด้านนี้พบว่า มีการจ้างงานในท้องถิ่นมากที่สุด (ร้อยละ 100) การนำผลิตผลทางการเกษตรมาใช้เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารเพื่อบริโภคหรือจำหน่ายแก่แขกที่มาพัก (ร้อยละ 91.3) และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์วัฒนธรรม (ร้อยละ 82.9) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Chinwetkitvanich, Prachakaseam, Ruchiraset (2019) ที่ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานของโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจำนวน 146 แห่งทั่วประเทศพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นและชุมชนมีช่วงคะแนนสูงร้อยละ 73-96 โดยเฉพาะตัวชี้วัดด้านพนักงานมีภูมิสำเนาในจังหวัดที่สถานประกอบการตั้งอยู่ และตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมของท้องถิ่นและชุมชนใน

การรักษาสิ่งแวดล้อม หรืออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ (ร้อยละ 78) ส่วนประเด็นที่ธุรกิจที่פקเขาต้องปฏิบัติได้น้อยที่สุดคือ มีการเก็บสถิติและรายงานข้อมูลเกี่ยวกับระบบการบำบัดน้ำเสียที่พบเพียงร้อยละ 13 และด้านการวางแผนการลดขยะอย่างเป็นรูปธรรม เช่น มีการจัดบันทึกปริมาณขยะหรือสิ่งปฏิกูล พบเพียงร้อยละ 21.7 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษางานวิจัยชิ้นเดียวกัน ซึ่งอธิบายว่า โรงแรมส่วนใหญ่ยังมีอุปสรรคในการบันทึกข้อมูลสถิติปริมาณขยะ (ทุกประเภท) เนื่องจากการบันทึกข้อมูลน้ำหนักขยะจำเป็นต้องได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังจกพนักงาน ทำให้การจัดการขยะภายในโรงแรมขาดข้อมูลชี้วัดเพื่อช้บอกความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม จะเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยที่ได้มีเพียงร้อยละ 12 ของคะแนนเต็ม

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่า จุดแข็งของการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่פקคือ การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่น ทั้งรูปแบบของการจ้างงาน การใช้วัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการสนับสนุนกิจกรรมในท้องถิ่น ส่วนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่פקที่สำคัญคือ การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ที่ต้องมีการจดสถิติ การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับขยะและ/หรือพลังงาน และการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ทักษะและความร่วมมือในการปฏิบัติเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

เพื่อเสนอกรอบมาตรฐานที่פקสีเขียวเขาคือ กระบวนการพัฒนากรอบมาตรฐานที่פקสีเขียวเขาคือ เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์หลักเกณฑ์และตัวชี้วัดในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้ตราสัญลักษณ์สีเขียว จากนั้นนำผลการศึกษาดังกล่าวมาทำการศึกษา นำร่องกับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการธุรกิจที่פק นำผลที่ได้ไปพัฒนากรอบการศึกษาและเครื่องมือวิจัยทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจรายการ ขั้นตอนนี้จะได้หลักเกณฑ์การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม 5 ด้าน 33 ตัวชี้วัด จากนั้นนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์มาวิเคราะห์ผลและพัฒนาเป็นร่างกรอบมาตรฐานที่פקสีเขียว ขั้นตอนนี้จะได้ร่างกรอบมาตรฐานที่פקสีเขียวที่มีหลักเกณฑ์การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม 5 ด้าน 25 ตัวชี้วัด จากนั้นนำร่างกรอบมาตรฐานดังกล่าว ไปผ่านการทำพิจารณาพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความสอดคล้องและความเป็นไปได้ของการปรับใช้หลักเกณฑ์และตัวชี้วัด ในการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า หลักเกณฑ์ทั้ง 5 ด้านมีความเหมาะสมและผู้ประกอบการสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะให้รับคำว่า “ตัวชี้วัด (Indicator)” เป็น “ลักษณะการดำเนินงาน (Attribute)” และเสนอให้ปรับชื่อหลักเกณฑ์บางด้านให้สั้น กระชับ และได้ใจความชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะนั้นมาปรับปรุงและพัฒนาเป็นกรอบมาตรฐานที่פקสีเขียวเขาและนำเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กระบวนการพัฒนากรอบมาตรฐานดังกล่าว ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 การพัฒนากรอบมาตรฐานที่פקสีเขียวเขาคือ



จากกระบวนการข้างต้น ทำให้ได้กรอบมาตรฐานที่พัทสีเขียวเขาค้อที่น่าเสนอ (a proposed framework) ที่ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ (Criterion) 5 ด้าน และลักษณะการดำเนินงาน (Attributes) 25 ข้อ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กรอบมาตรฐานที่พัทสีเขียวเขาค้อที่น่าเสนอ (A Proposed Framework for Green Khaokho Accommodation)

หลักเกณฑ์ (Criterion)	ลักษณะการดำเนินงาน (Attributes)
1. การจัดการและการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	1. มีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาสีเขียวเขาค้ออย่างเป็นรูปธรรม
	2. มีการรณรงค์ให้พนักงานเกิดจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
	3. มีการริเริ่มกิจกรรมหรือให้ความร่วมมือกับกิจกรรมส่งเสริมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปลูกต้นไม้ ดอกไม้ ทั้งในสถานประกอบการและในชุมชน
	4. มีสถาปัตยกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กลมกลืนกับธรรมชาติ และมีส่วนช่วยประหยัดพลังงาน
	5. มีการให้ความรู้หรือมีการรณรงค์เรื่องการดูแลรักษาสีเขียวเขาค้อและธรรมชาติผ่านช่องทางและวิธีการต่างๆ
2. การจัดการของเสียและขยะมูลฝอย	6. มีนโยบายและแนวปฏิบัติในการลดขยะให้กับพนักงาน และขอความร่วมมือจากผู้เข้าพัก
	7. มีแผนปฏิบัติการในการเก็บขยะกำหนดไว้ให้พนักงานปฏิบัติตามอย่างเป็นรูปธรรม
	8. มีการประยุกต์ใช้หลัก 3 R Reduce, Reuse, Recycle
	9. มีจำนวนถังขยะที่เพียงพอและพบเห็นได้ง่าย
	10. มีการแยกขยะและภาชนะตามประเภท เช่น ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล ถังสำหรับขวดแก้ว
3. การจัดการพลังงาน	11. มีนโยบายหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานอย่างเป็นรูปธรรม
	12. มีการใช้พลังงานทดแทน หรือมีแนวคิดจะใช้พลังงานทดแทนในอนาคต
	13. มีการสื่อสารกับพนักงานและผู้เข้าพักถึงการประหยัดพลังงานผ่านช่องทางหรือวิธีการต่างๆ
	14. มีนโยบายส่งเสริมให้พนักงานเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการจัดการหรือการประหยัดพลังงาน
	15. มีการใช้อุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าแบบประหยัดพลังงาน หรือใช้พลังงานทดแทน
	16. มีระบบการตรวจสอบสภาพการใช้งานของอุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างสม่ำเสมอ
4. การจัดการทรัพยากรน้ำ	17. มีนโยบายหรือแนวปฏิบัติในการควบคุมหรือลดการใช้น้ำกำหนดไว้เป็นรูปธรรม
	18. มีนโยบายหรือแนวทางในการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ
	19. มีการสื่อสารกับพนักงานและผู้เข้าพักถึงการประหยัดน้ำผ่านช่องทางหรือวิธีการต่างๆ
	20. มีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ
5. การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นหรือชุมชน	21. มีนโยบายหรือการดำเนินกิจกรรมที่มีส่วนช่วยเหลือสังคมทั้งในและนอกพื้นที่เป็นประจำทุกปี
	22. มีการจ้างงานคนในท้องถิ่นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60
	23. มีการนำผลผลิตทางการเกษตรมาใช้เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารเพื่อบริโภคเองหรือบริการแก่ผู้เข้าพัก
	24. มีการนำผลิตภัณฑ์/สินค้าหรือผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่นมาใช้หรือเป็นแหล่งจำหน่ายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร
	25. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการรักษาสีเขียวเขาค้อหรืออนุรักษ์วัฒนธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักเกณฑ์และตัวชี้วัด (C and I) เพื่อใช้ประเมินผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเน้นไปที่การสร้างหลักเกณฑ์หรือตัวชี้วัดหลายลำดับขั้น (PCIV) (Van Bueren and Blom, 1997; Tsaur and Lin, 2006; M. Pineda-Vázquez et al., 2019; Chinwetkitvanich, Prachakaseam, Ruchiraset, 2019, Ashok, Behera and Tewari, 2019) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแนวคิดที่พัทสีเขียวในอำเภอเขาค้อยังอยู่ในระยะเริ่มต้น เพื่อไม่ให้เกิดความซับซ้อนจนกลายเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับผู้ประกอบการที่พัท งานวิจัยนี้ จึงมุ่งศึกษาการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาและกำลังดำเนินการอยู่ของธุรกิจที่พัทในพื้นที่ กรอบมาตรฐานที่พัทสีเขียวเขาค้อที่น่าเสนอนี้ จึงมีเพียง 2 ลำดับขั้น (C and I) ประกอบด้วย หลักเกณฑ์ (Criterion) 5 ด้าน และ 25 ตัวชี้วัด (Indicators) งานวิจัยนี้ใช้คำว่า “ลักษณะการดำเนินงาน (Attributes)” กรอบมาตรฐานที่พัทที่น่าเสนอนี้ จึงเป็นผลการวิจัยขั้นต้น เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบาย องค์กรพัฒนาการท่องเที่ยว เกิดแนวคิดและเห็นแนวทางการดำเนินงานของธุรกิจที่พัทตลอดจนเห็นปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม และแนวทางในการส่งเสริมที่พัทสีเขียวเขาค้อ ซึ่งหากภาครัฐจะนำกรอบมาตรฐานนี้ไปบังคับใช้ จำเป็นต้องมีการศึกษาและพัฒนาตัวตรวจสอบ (Verifiers) เพิ่มเติม

สรุปผลการวิจัย

สรุปผล

จากการวิจัยเพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่פקเซียคือพบว่า ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในกรอบมาตรฐานที่פקเซียคือที่นำเสนอทั้ง 5 ด้าน โดยแต่ละด้านก็จะมีลักษณะการดำเนินงาน (Attributes) ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชน เช่น การจ้างงานในท้องถิ่น การใช้วัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมและรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน ส่วนประเด็นที่ยังเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การกำหนดนโยบายและมีแผนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม ทักษะและความร่วมมือของบุคลากรในการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การจดสถิติ การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับขยะและ/หรือพลังงาน ความกังวลของผู้ประกอบการเรื่องต้นทุนที่อาจเพิ่มขึ้นจากการจัดการสิ่งแวดล้อม และอุปสรรคเรื่องการจัดการขยะของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งถึงแม้ผู้ประกอบการจะประสบกับอุปสรรคดังกล่าว หากแต่เห็นว่าการจัดการขยะถือเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต้องบรรจุให้อยู่ในกรอบมาตรฐาน

การพัฒนากรอบมาตรฐานที่פקเซียคือ ใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น (Stakeholder Participation) ผ่านกระบวนการวิจัย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจที่פקเซีย ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นตัวอย่างของการวิจัย การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันของสถานประกอบการถูกสังเกตและถอดบทเรียนศักยภาพในการดำเนินงานฯ อย่างเป็นระบบ ความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานฯ ความคิดเห็นต่อหลักเกณฑ์และลักษณะการดำเนินงานใน (ร่าง) กรอบมาตรฐานที่פקเซียคือ ถูกนำมาสังเคราะห์และตรวจสอบร่วมกับความคิดเห็นของตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและผู้เชี่ยวชาญ จนทำให้ได้หลักเกณฑ์ 5 ด้าน และลักษณะการดำเนินงาน 25 ข้อ ที่มาจากข้อเสนอแนะจากผู้ให้ประโยชน์ ทำให้มีแนวโน้มที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอำเภอเขาค้อเป็นพื้นที่ที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาครัฐที่ดูแลพื้นที่อยู่หลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมป่าไม้ อำเภอเขาค้อ เทศบาลตำบล หน่วยงานทหาร กรมราชพัสดุ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดังนั้น หากต้องการผลักดันกรอบมาตรฐานที่פקเซียคือสู่การปฏิบัติ ควรเริ่มที่การส่งเสริมมากกว่าการบังคับใช้ เนื่องจากหลักเกณฑ์บางข้อจำเป็นต้องใช้เงินลงทุน อาจเหมาะกับผู้ประกอบการที่มีความพร้อมเท่านั้น กรอบมาตรฐานที่นำเสนอจึงเหมาะสำหรับผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการฯ ที่มองเห็นประโยชน์ทั้งในแง่ของการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับและในเชิงการตลาด โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อาจทำหน้าที่เป็นหน่วยงานเจ้าภาพในการริเริ่มและส่งเสริมให้มีการออกใบรับรองหรือให้ตราสัญลักษณ์ “มาตรฐานที่פקเซียคือ”

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ภาครัฐฯ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมหรือให้การรับรองที่פקเซียแก่ธุรกิจในพื้นที่ได้
2. ภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการ สามารถใช้กรอบมาตรฐานที่פקเซียเป็นแนวทางในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในสถานประกอบการของตนได้
3. ภาควิชาการ ได้ความรู้หรือแนวคิดในการพัฒนากรอบมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ รวมถึงได้แนวทางในการส่งเสริมการทำธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาหลักเกณฑ์ ตัวชี้วัด และตัวตรวจสอบเพิ่มเติมเพื่อให้กรอบมาตรฐานที่פקเซียที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินมาตรฐานที่פקเซียได้อย่างเป็นรูปธรรม
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อำเภอเขาค้อ สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเขาค้อ ประชาชน (บ้าน วัด โรงเรียน) ควรร่วมมือกันส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวและบริการสีเขียว รวมถึงการให้ความร่วมมือกันผลักดันให้เกิดมาตรฐานที่פקเซียคือเพื่อประโยชน์ด้านการพัฒนาและการรองรับตลาดในอนาคต
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหากำจัดขยะ ปัญหาที่ทิ้งขยะ ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในฤดูกาลท่องเที่ยว



ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณทำให้ผู้วิจัยกำหนดกรอบของการศึกษาไว้เพียง 2 ลำดับขั้นคือการพัฒนาหลักเกณฑ์ (Criteria) และตัวชี้วัด (Indicators) หรือลักษณะการดำเนินงาน (Attributes) ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากรอบมาตรฐานที่พึงสืงที่มีรายละเอียดครอบคลุมตัวตรวจสอบ (Verifiers) เพิ่มเติมในการวิจัยครั้งต่อไป และยังเป็นแนวปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจที่ธุรกิจพึงในเขาค้อและในพื้นที่อื่นๆ ได้นอกจากนี้ ข้อจำกัดจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ธุรกิจที่พักหลายแห่งปิดทำการชั่วคราว ทำให้ผู้วิจัยต้องปรับใช้วิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์แทนการสัมภาษณ์ต่อหน้า และมีสถานประกอบการ 7 แห่ง ที่ผู้วิจัยใช้วิธีการส่งแบบสำรวจรายการไปทางไปรษณีย์ให้ผู้ประกอบการกรอกข้อมูลในแบบสำรวจรายการและส่งกลับผู้วิจัย

References

- Andari, R., and Heri Puspito D.,S. (2016). Green Tourism Role in Creating Urban Sustainable Tourism, *South East Asia Journal of Contemporary Business, Economics and Law*, 11(2),18-26.
- Ashok, S., Behera, M.D., and Tewari, H. R. (2019). Evaluating the applicability of ESM (Ecotourism Sustainability Maximization) model to assess, monitor, and manage the ecotourism sustainability in mountain ecosystem (Mt.Kangchendzonga Base Camp Trek, India), *Environ Monit Assess* (2010). 191(3),801.
- ASEAN Public Relation Center. (2019). Retrieved January 2019 from asean.net <http://www.aseanhai.net/main.php?filename=index>.
- Association of Southeast Asian Nations. (2015). Asean Green Hotel Standard. Retrieved January 2015 from [www.asean.org :http://www.asean.org/wp-content/uploads/2012/05/ASEAN-Green-Hotel-Standard.pdf](http://www.asean.org:www.asean.org/wp-content/uploads/2012/05/ASEAN-Green-Hotel-Standard.pdf).
- Braun, V., and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2),77-101.
- Cekanavicius, L., Bazyte, R., and Dicmonaite, A. (2014). Green Business: Challenges and Practices, *Ekonomika*, 39(1),74-88.
- Chen, M.-F., and Tung, P.-J. (2014). Developing an extended Theory of Planned Behavior model to predict consumers' intention to visit green hotels. *International Journal of Hospitality Management*, 36,221-230.
- Chinwetkitvanich, S., Prachakasaem, W., and Ruchiraset, A. (2019). Rongraem sikhieo : kan riroem khong phak rat phua rongraem thi pen mit kap singwaetlom [Green Hotels: Governmental Initiatives for Environmentally Friendly Hotels]. *Thai Environmental Engineering Journal*, 32(2),61-70.
- Gibson, A., Dodds, R., Joppe, M., and Jamieson, B. (2003). Ecotourism in the city? Toronto's Green Tourism Association. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 15,6-14.
- Green Economic Report 2018-2019 (2019). Retrieved August 2019 from <https://progreenecon.files.wordpress.com/pdf>.
- Green Globe. (1992). Standard Criteria and Indicators. Retrieved January 2018, from <https://greenglobe.com/>
- Green Leaf sustainability services. (2007). Green Leaf Sustainability Services. Retrieved January 2018, from <http://glsss.net/>.
- Green Leaf sustainability services. (2007). The History of Green Leaf Sustainability Services. Retrieved 18 January 2018, from <http://glsss.net/history/>.
- Green Tourism Canada. (2014). What Is Green Tourism. Retrieved November 2017: <http://www.Greentourismcanada.ca/works/>.
- Green Tourism Thailand. (2008). How to be 7 Green. Retrieved December 2017 <https://7greens.Tourismthailand.org/>.
- Kis-Orloczki, M. (2012). Eco-labelling for environmental friendly hotel industry. Conference Paper. University of Miskolc. Retrieved November 2012 from <https://www.researchgate.net/publication/263535217>:



- Laroche, M., Bergeron, J., and G. Barbaro-Forleo. (2001). Targeting consumers who are willing to pay more for environmentally friendly products. *Journal of Consumer Marketing*. 503-520.
- Lee, S.-M., Honda, H. C., Ren, G., and Lo, Y.-C. (2016). The Implementation of Green Tourism and Hospitality. *Journal of Tourism & Hospitality*, 5(4),10.4172/2167-0269.1000233
- Lee, W.-H., and Cheng, C.-C. (2018). Less is more: A new insight for measuring service quality of green hotels. *International Journal of Hospitality Management*, 68,32-40.
- Miles, M B. and Huberman, A M. (1994). *Qualitative Data Analysis. An Expanded Sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks,CA: Sage.
- Ministry of Tourism and Sport of Thailand. (2019). Tourist Statistic 2018. Retrieved January 2020, from https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=497.
- Nagy, A. (2017). What Is Green Tourism? Retrieved November 2017, from www.greentourismcanada.ca/works/.
- Nastasi, B. K. and Schensul, S. L. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research, *Journal of School Psychology*. 43(3),177-195.
- Nilsson, P., Jorn, B. (2012). Green business model innovation in the tourism and experience economy Cases from Austria, Portugal, Denmark, Finland, Mexico, Norway, Sweden, Iceland, Russia and South Korea, *Nordic Innovation Publication*, Retrieved December 2017, http://www.nordicinnovation.org/Global/_Publications/Reports/2012/2012.
- Narongrit, C., Nonsiri, P., Harfield, A., and Rukngarn, J., (2017) *Kānphatthana kānriānru khōng khruākhaī khwāmruāmmū thāng kasētrakam chōēng phūnthī phūā sāng phāplak kānthōngthīeo sikhīeo nai ‘ō khao khō chāngwat phet būrana [The development of Learning Process in agricultural network for enhancement Green Tourism in Khaokho district, Petchabun Province]* Research Report.
- Nezakati, H., Hosseinpour, M., (2015). Green Products Purchasing among Maalasia consumers, *International Journal of Sustainable Development and World Policy*, 4(1),1-6.
- Nonsiri, P., Norongrit, C. (2018). Patchai khwāmsa ret khōng kāndō noēn ngān nai rūpbāep khruākhaī khwāmruāmmū phūā songsoēm kānthōngthīeo sikhīeo ‘ō khao khō chāngwat phet būn [The Key Success Factors of Collaborative Network for Enhancing Green Tourism in Khao Kho District, Phetchaboon Province]. *Journal of Southern Technology*, 11(2),15-26.
- Sutheewasinnon, P., Pasunon, P. (2016). Konlayut kānlūk tūāyāng samrap kānwichai chōēng khunnaphāp [Sampling Strategies for Qualitative Research]. *Parichart Journal*, 29(2),31-48.
- Tsaur, S.-H., and Yu-Chiang, L., Jo-Hui, L. (2006). Evaluating ecotourism sustainability from the integrated perspective of resource, community and tourism. *Tourism Management*, 27, 640–653. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2005.02.006>
- Van Bueren, E. M. L., and Blom, E. M. (1997). *Hierarchical Framework for the Formulation of Sustainable Forest Management Standards*. Wageningen: Tropenbos Foundation.